

4 Festivaler med samisk innhold

Bente Ovedie Skogvang, førsteamanuensis, Høgskolen i Hedmark

Sammendrag

Forskning viser at festivalene bidrar til å skape identitet og kulturelle løft med forankring i lokalsamfunn, noe som er særlig tydelig for samiske festivaler, og det viser seg at deres tyngde, gjennomslagskraft og oppslutning skaper ringvirkninger også utenfor det kulturelle nedslagsfeltet. De samiske festivalene bruker blant annet musikk og joik som middel for å nå ungdommen, som skal bringe egen kultur og andres oppfatning av lokalsamfunn videre. Festivaler som tar et ansvar for samisk kulturformidling innen aktuelle temaer, mottar støtte fra offentlige organer, og det er derfor viktig at deres aktiviteter synliggjøres. I dette kapitlet redegjøres det for ulike festivaler i Norge med samisk innhold. Festivalenes vektlegging av det å synliggjøre og formidle samisk kunst, kultur og språk, og deres bidrag til å være kulturelle møteplasser og kulturarenaer for barn og unge, er satt i sentrum. De festivalene som mottar direkte støtte på Sametingets budsjett, er beskrevet. For innhenting av informasjon har jeg benyttet offentlig tilgjengelig statistikk, gjennomført samtaler med festivalarrangører og festivaldeltakere ansikt til ansikt og via telefon og e-post, samt studert festivalenes nettsider. Oversikten er ikke uttømmende, da eksakte tall mangler på flere områder. Alle tallene som fremkommer, er heller ikke direkte sammenlignbare, da de ulike festivalene teller for eksempel publikum og antall besøkende på ulike måter. Dette understreker også behovet for mer forskning både på samiske festivaler og urfolksfestivaler både her hjemme og internasjonalt.

4.1 Innledning

Festivalbegrepet er relativt nytt i Norge, ifølge Jæger & Mykletun (2009), som har studert festivaler i Finnmark. Forskerne slår fast at definisjonen på hva som skal regnes for en festival, er uklar, og at termen heller ikke er listet på Finnmark fylkeskommunes nettsider eller i presentasjonen av kulturen i fylket (Jæger & Mykletun, 2009, s. 329). De fleste festivaler er sosiale tilstelninger og arenaer som representerer en sosial institusjon fra langt tilbake i oldtiden (Falassi, 1987; Gold and Gold, 2005; Hegnes, 2006). Selv om mange festivaler blir mer og mer kommersialisert, utgjør de fleste fortsatt steder for velvære og lek og for feiringer av skikk og bruk, tradisjoner, myter og tro og ikke minst frihet. «På festivaler gjør mennesker noe de normalt ikke gjør; de avstår fra hverdagen, lever ut ekstrem atferd som normalt er lovregulert med tanke på omfang, og de snur opp-ned på hverdagens sosiale liv» (Falassi, 1987: 3, min oversettelse). Forskeren slår samtidig fast at festivaler har kvaliteter som kan bidra til å skape og gjenskape identitet, noe som understøttes av Jæger og Mykletun (2013, s. 213), som viser til at festivaler påvirker både menneskers og steders identitet, og at alle prosesser som er relatert til festivaler, påvirker vårt behov for tilhørighet.

Internasjonal forskning på urfolksfestivaler blant annet ved «Globalism Research Centre» ved RMIT University i Australia (Phipps og Slater, 2010, s. 89) underbygger dette og trekker fram bærekraft og trygghet for urfolk i Australia og sier følgende: «... ved å synliggjøre og anerkjenne urfolksfestivaler kan en skape steder for nytenkning rundt hvordan en skal skape bærekraftige, trygge og fullt utviklede nasjonale kulturer for alle australiere basert på anerkjennelse på tvers av kulturer, respekt, utveksling og kreativitet.» Gjennom dette bokkapittelet synliggjøres at disse forskernes funn samsvarer med samiske festivaler både med tanke på langvarige sosiale institusjoner, feiringer av tradisjoner og skikker, og at festivalene har kvaliteter til å skape og gjenskape identitet. Samtidig kan en antyde at også samiske festivaler i dag kan være med på å skape kulturforståelse og fellesskap på tvers av nasjoner, etnisitet og religioner (Skogvang, 2016).

4.2 Formål og oversikt over kapittelet

4.2.1 Formål

I kapittelet gjøres det rede for ulike festivaler i Norge med samisk innhold. Jeg vil særlig se på festivalenes vektlegging av synliggjøring og formidling av samisk kunst, kultur og språk, og hvordan festivalene bidrar til å være kulturelle møteplasser og kulturarenaer for barn og unge. Først og fremst har jeg satt søkelys på de festivalene som mottar direkte støtte på Sametingets budsjett, og jeg beskriver kort hver av festivalene.

Jeg Siden 2009 har jeg forsket på identitetsdanning og fellesskap gjennom bevegelsesaktivitet i tilknytning til Riddu Riddu-festivalen i Kåfjord i Nord-Troms (Skogvang, 2013; 2015; 2016). Når det gjelder dette bokkapittelet, har jeg kontaktet festivalarrangørene på telefon og e-post, jeg har studert festivalenes nettsider, og jeg har snakket med festivalarrangører og festivaldeltakere. Det understrekes at denne oversikten ikke er uttømmende, da eksakte tall mangler på flere områder. Alle tallene som fremkommer, er heller ikke direkte sammenlignbare, da de ulike festivalene teller for eksempel publikum og antall besøkende på ulike måter.

4.2.2 Oversikt over kapittelet

Først gir jeg en oversikt over de ulike festivalene i Norge som har samisk innhold. Her presenterer jeg først omfanget av direkte støtte fra Sametinget i 2015 og 2016. Deretter følger en oversikt over oppstartsår samt hvorvidt festivalene er arrangert hvert år siden oppstarten i tabell 2. Besøkstallene de tre siste årene presenteres i tabell 3, og en oversikt over festivalenes profil skisseres i tabell 4. Tabell 5 gir en oversikt over hvilke typer aktiviteter som tilbys til barn og unge under 18 år, før jeg til slutt går kort inn på de ulike festivalene og deres innhold. Jeg gir også en kort beskrivelse av en festival som har vært arrangert tidligere (Skippagurra-festivalen), en festival med lange tradisjoner som fortsatt pågår (Verdde-festivalen) og den nystartede festivalen Beaskänluossa Rock. Avslutningsvis understrekes behovet for mer forskning på samiske festivaler både i Norge, festivaler som avholdes i hele Sápmi og urfolksfestivaler generelt.

4.3 Festivaler med samisk innhold i Nord-Norge

Festivalene bidrar til å skape identitet og kulturelle løft med forankring i lokalsamfunn, noe som er særlig tydelig for samiske festivaler som for eksempel musikkfestivalen i Kautokeino, Riddu Riddu-festivalen, påskefestivalen i Karasjok og Márkomeannu. Forskning viser at slike festivalers tyngde, gjennomslagskraft og oppslutning skaper ringvirkninger også utenfor det kulturelle nedslagsfeltet (Skogvang, 2013; 2016). Viken (2013) slår fast at en festival som Riddu Riddu er av både nasjonal og internasjonal betydning. Vi vet også at musikkbransjen er viktig og toneangivende for ungdom i hele Norge (Jaeger & Mykletun, 2013; Tjora, 2013).

De samiske festivalene bruker blant annet musikk og joik som middel for å nå ungdommen, som skal bringe egen kultur og andres oppfatning av lokalsamfunn i Finnmark, Troms, Nordland og Trøndelag videre. Festivalforskning viser at sted og lokalisering er viktig (Tjora, 2013). Som eksempel vises det til Riddu Riddu, med dens lokalisering på Senter for nordlige folk, og forskerne slår fast at festivalen har potensial til å bli et kompetansesenter for formidling av urfolkskultur på tvers av kontinenter (Skogvang, 2013; 2016; Viken 2011; 2013). Festivaler som tar et ansvar for samisk kulturformidling innen aktuelle temaer, mottar støtte fra offentlige organer som Sametinget, fylkeskommunen og kommuner. Slik sett er det viktig at det synliggjøres hva denne økonomiske støtten går til.

4.3.1 Festivalsteder

Det arrangeres flere festivaler i Norge som har noe samisk innhold, men det finnes ingen oversikt over disse. Jeg har valgt ut de festivalene som mottar direkte støtte over Sametingets budsjett for 2015 og 2016 under posten samiske festivaler.

Tabell 4.1 Oversikt over festivaler med samisk innhold, sted, kommune og fylke, og tidspunkt på året

Festival	Sted	Kommune	Fylke	Tidspunkt
Påskefestivalen i Karasjok	Karasjok	Karasjok	Finnmark	Påskan
Musikkfestivalen i Kautokeino	Kautokeino	Kautokeino	Finnmark	Påskan
Alta Sami festival	Alta	Alta	Finnmark	Februar
Riddu Riddu	Manndalen	Kåfjord	Troms	Juli
Samisk uke i Tromsø	Tromsø	Tromsø	Troms	Februar
Márkomeannu	Gállegieddi	Evenes	Nordland	Juli
Julesåme vahkko / Lulesa misk uke	Musken	Tysfjord	Nordland	Juli
Sørsamisk kulturfestival / Raasten rastah	Røros	Røros	Sør-Trøndelag	September/ Oktober

Som oversikten i tabell 4.1 viser, arrangeres tre av festivalene i Finnmark, to i Troms, én i Nordland og én i Sør-Trøndelag. Festivalene i Karasjok og Kautokeino avholdes i tilknytning til påskan, festivalene i Alta og Tromsø avholdes i sammenheng med feiring av Samefolkets dag 6. februar, mens Riddu Riddu, Márkomeannu og Julesåme vahkko / Lulesamisk uke arrangeres i juli.

4.3.2 Oppstartsår og antall år arrangert

Oppstartsår og antall år festivalen er arrangert, avhenger av hvorvidt festival-begrepet eller musikk- og/eller kulturfestival blir brukt om arrangementet. Påskearrangementene i Karasjok og Kautokeino er de to eldste samiske tilstelningene som har likheter med dagens festivalarrangementer med røtter langt tilbake i tid før «festival» ble et begrep. Som navnet tilsier, arrangeres de i påsken, som gjennom tidene har vært tidspunktet da flyttsamene kom ned igjen til bygda, og tradisjoner og skikker ble holdt i hevd og videreført gjennom at slekt og venner møttes (Hætta, 2002). Forfatteren utdyper hvor viktig påkehøytiden var for samer, der slekt og venner samlet seg, og barna ble døpt, konfirmert og folk giftet seg. Dette er begivenheter som også i dag samler slekt og venner fra hele landet, og Karasjok og Kautokeino er steder der utflyttede folk fortsatt «kommer hjem» for å feire påske. Påskefestivalen i Kautokeino ble første gang arrangert i 1972, der Nils-Aslak Valkeapää (Áillohas) holdt åpningskonserten, og musikkfestivalen med Samisk Melodi Grand Prix ble etablert som en del av denne i 1990.

Tabell 4.2 Oversikt over festivaler med samisk innhold, oppstartsår og antall år festivalen har vært arrangert siden oppstarten

Festival	Oppstart	Antall år arrangert siden oppstarten
Påskefestivalen i Karasjok	1966*)	51 år? <i>Karasjokrennet</i> , forgjengeren til festivalen, ble arrangert for 50. gang i 2016 av IL Nordlys.
Musikkfestivalen i Kautokeino	1972	45 år. Påskefestivalen ble første gang arrangert i 1972, mens Sami Music Festival var et faktum fra 1990.
Riddu Riddu	1991	25 år.
Márkomeannu	1999	17 år. Arrangert alle år unntatt i 2014.
Samisk uke i Tromsø	2004	13 år.
Sørsamisk kulturfestival Raasten rastah	2002	7 år. Annethvert år i Sverige og Norge de første årene. <i>Raasten rasteh</i> på Røros annethvert år siden 2010.
Julesåme vahkko / Lulesamisk uke	2010	7 år. Oppstarten av <i>HellmoCup</i> i 1972 og etablering av DSJ dannet grunnlaget for festivalen.
Alta Sami festival	2011	6 år.

*) Det er ikke kjent hvorvidt oppstartsår og antall år arrangert er korrekt med tanke på Påskefestivalen i Karasjok.

Riddu Riddu-festivalen er av nyere dato. Den feiret 25-årsjubileum i 2016 og ble startet i 1991. Denne festivalen er på lik linje med de andre blitt et samlingssted der samisk ungdom kommer «hjem» midt i juli og møter slekt og venner og etablerer nye nettverk med urfolk fra hele verden. Márkomeannu avholdes også i tilknytning til 6. februar, men her er sommerarrangementet satt i fokus. Festivalen har vært arrangert hvert år siden 1999, med unntak av at sommerfestivalen ikke ble avholdt i 2014. Samisk uke i Tromsø har pågått i 13 år, Rasten rastah og Lulesamisk uke i Tysfjord i sju år, og Alta Sami festival ble arrangert for sjette gang i 2016.

4.3.3 Publikum og besøkstall

Innledningsvis er det viktig å nevne at festivalene teller antall besøkende på ulike måter. Derfor er tallene i tabell 4.3 ikke direkte sammenlignbare. Flere festivaler, f.eks. Riddu Riddu, opererer både med et besøkstall og et arrangementsbesøkstall, mens de øvrige festivalene kun har registrert besøkstall. Riddu Riddu teller antall festivalpass hver av festivaldagene onsdag–søndag. Márkomeannu teller alle dagspass, alle festivalpass hver av festivaldagene, og besøkende på arrangementene som ikke krever festivalpass, er også inkludert i besøkstallet. Når det gjelder arrangementsbesøk, telles antall besøkende på hvert arrangement. Noen av festivalene opererer kun med cirkatall, mens andre har mer eksakte tall på antall solgte billetter og antall besøkende på arrangementene.

Tabell 4.3 Besøkstall for samiske festivaler med samisk innhold årene 2014, 2015 og 2016

Festival	Besøkstall / *)		
	Arrangementsbesøk		
	2014	2015	2016
Musikkfestivalen i Kautokeino	Ca. 10 000	Ca. 6000	2570
Riddu Riddu	5634 / 23303	5700 / 24533	7139 / 27889
Samisk uke i Tromsø	4982	ca. 4000	ca. 4500
Márkomeannu	0	2900	2500
Påskefestivalen i Karasjok	2500	2700	3100
Sørsamisk kulturfestival / Raasten rastah	ca. 500	0	ca. 600
Julesåme vahkko / Lulesamisk uke	ca. 400	ca. 300	ca. 400
Alta Sami festival	950	750 / 1000	520
SUM FOR ALLE FESTIVALENE:	24 966	22 350	21 329

*) Se utdyping om ulik telling av besøkende på festivalene i teksten.

Riddu Riddu oppgir eksakte tall som viser en økning i antall billettereiere fra 5634 i 2014 til 7139 i 2016, dvs. 1505 flere besøkende på siste festival. Márkomeannu hadde 2500 besøkende i 2016 og 2900 i 2015. I 2014 ble ikke sommerfestivalen arrangert. Nedgangen var forventet ettersom 2015 var et comeback-år etter at de i 2014 ikke arrangerte sommerfestival. Ellers har besøkstallet vært stabilt og jevnt stigende hvis man ser på det store bildet. Samisk uke i Tromsø har et høyt og stabilt publikumstall mellom 4000 og 5000. De siste to årene (2015 og 2016) er ifølge festivalarrangørene estimerte tall, mens 2014-tallene er eksakte.

Musikkfestivalen i Kautokeino har for 2014 og 2015 regnet besøkstall samlet for alle arrangementene som arrangeres av dem i løpet av de dagene festivalen gjennomføres. Tallene er ikke eksakte for 2014 og 2015, men for 2016 framstår tallene mer eksakt. De inkluderer også dem som har betalt for å se SGP på livestream (350 stykker). At tallene er mer eksakte, kan forklare noe av den store variasjonen (nedgangen) i deltakelsen. Festivalen i Karasjok har oppgitt besøkstall som er jevnt stigende de tre siste årene.

Rasten rastah ble ikke arrangert i 2015 og står derfor med 0 besøkende da. Med utgangspunkt i denne tabellens tall for solgte billetter deltok nesten 25 000 deltakere i 2014, 22350 i 2015 og

en liten nedgang til 21 329 i 2016. Det vil si at 20 000 - 25 000 personer deltar på de samiske festivalene hvert år.

4.4 Økonomisk støtte til samiske festivaler

Det har vært krevende å skaffe eksakte tall på inntekter og utgifter og finansieringen fra samtlige festivaler med samisk innhold. Av den grunn presenteres økonomiske og andre samarbeidspartnere mer generelt i dette kapittelet. Noe av utfordringen med tanke på å skaffe fullstendig oversikt over utgifter og inntekter er at alle festivalene hovedsakelig er drevet på frivillig basis. Selv om noen festivaler har heltidsansatte hele eller deler av året, er samtlige avhengige av at det legges ned et omfattende frivillig arbeid. Samtidig har noen av festivalene, som for eksempel Musikkfestivalen i Kautokeino og Alta Sami Festival, lagt ut produksjonen til et privateid selskap, der sponsorer og samarbeidspartnere ikke er offentlig tilgjengelige.

I dette kapittelet har jeg tatt utgangspunkt i den direkte pengestøtten til festivalene som synliggjøres i Sametingets budsjett (2016). Det må samtidig nevnes at Sametinget også støtter festivalene utover dette på andre poster. Tabell 4.4 gir kun en oversikt over Sametingets direkte støtte til festivaler med samisk innhold i 2015 og 2016, med utgangspunkt i tall som framkommer i Sametingets budsjett. Oversikten viser at følgende samiske festivaler de to siste årene har mottatt støtte gjennom direkte tilskudd fra Sametinget: Musikkfestivalen i Kautokeino, Riddu Ridđu, Márkomeannu, Påskefestivalen i Karasjok, Sørsamisk kulturfestival / Raasten rastah, Julesåme vahkko / Lulesamisk uke, Samisk uke i Tromsø og Alta Sami festival.

Tabell 4.4 Festivaler med samisk innhold som mottar direkte støtte fra Sametinget, budsjettall for 2015 og 2016

Festival	Budsjett 2016	Budsjett 2015
Musikkfestivalen i Kautokeino	1 416 000	1 253 000
Riddu Ridđu	1 130 000	1 102 000
Márkomeannu	900 000	740 000
Påskefestivalen i Karasjok	781 000	761 000
Sørsamisk kulturfestival / Raasten rasteh	485 000	85 000
Julesåme vahkko / Lulesamisk uke	217 000	212 000
Samisk uke i Tromsø	185 000	180 000
Alta Sami festival	150 000	0
SUM	5 264 000	4 333 000

Kilde: Sametingets budsjett 2016, s. 47

Som tabell 4.4 viser, øremerket Sametinget totalt over 5,2 millioner kroner til festivaler med samisk innhold i 2016, mot 4,3 millioner i 2015, dvs. en økning på 931 000 kroner. Det er i hovedsak de fire største festivalene – Musikkfestivalen i Kautokeino, Riddu Ridđu, Márkomeannu og Påskefestivalen i Karasjok – som mottar mest støtte direkte fra Sametinget.

Ett unntak er Samisk uke i Tromsø som er neststørst i besøkstall men mottar mindre støtte enn alle de andre festivalene unntatt Alta Sami festival.

Sametinget understreker at samiske institusjoner som for eksempel festivaler er viktige aktører og samarbeidspartnere i utviklingen av samisk kunst- og kulturliv. Derfor er Sametinget opptatt av å skape faglig sterke samiske institusjoner som framstår som gode arenaer for utvikling av samisk språk og kultur (Sametingets budsjett 2016). For å understøtte dette bevilger Sametinget blant annet midler til festivaler som synliggjør, formidler og utvikler samisk kultur. Ifølge Sametingets budsjett (2016, s. 47) skal tilskuddet som bevilges til festivalene, bidra til:

- Så sikre stabil og forutsigbar drift av de samiske festivalene
- At samiske festivaler får mulighet for utvikling og fornying
- Attraktive samiske festivaler som besøkes av publikum
- Synliggjøring og formidling av samisk kunst, kultur og språk
- Samiske møteplasser
- Kulturarenaer kulturarenaer for barn og unge

Når en ser tabellene 4.2, 4.3 og 4.4 i sammenheng, ser en at det er de mest tradisjonsrike festivalene, det vil si de som har pågått lengst, som også er de festivalene som mottar mest direkte pengestøtte fra Sametinget.

4.5 Samarbeidspartnere

I tillegg til inntekter fra festivalpass og økonomisk støtte fra Sametinget mottar festivalene støtte fra fylkeskommunene i Nordland, Troms og Finnmark, Kulturrådet, de respektive kommuner der festivalene arrangeres (Karasjok, Kautokeino, Kåfjord, Tromsø, Evenes, Tysfjord, osv.), samt lokale og regionale sponsorer. Generelt kan det sies at offentlige organer som Sámediggi/Sametinget, fylkeskommunene og festivalkommunene fortsatt er de viktigste samarbeidspartnerne og sponsorene for alle festivalene.

I tillegg til økonomiske støttespillere har flere av festivalene også inngått samarbeidsavtaler som bidrar til støtte på andre måter, som for eksempel kunnskapsformidling og markedsføring. Riddu Riddu har for eksempel inngått en hovedsamarbeidsavtale med UiT– Norges Arktiske Universitet i Tromsø, som blant annet resulterte i at UiT arrangerte sommerskole for sine masterstudenter under festivalen i 2015, og årlig arrangerer forsknings-, debatt- og kunnskapsseminarer på festivalen. Også Márkomeannu, Alta Sami Festival og Samisk uke i Tromsø har et nært samarbeid med UiT, og det arrangeres kunnskapsseminarer under disse festivalene. Som eksempel kan nevnes at Sørsamisk kulturfestival har et nært samarbeid med Rørosmuseet, og Riddu Riddu samarbeider med Nord-Troms museum. Andre bidragsytere og samarbeidspartnere er idrettslagene, friluftsrådene, bibliotek, de samiske språksentrene i lokalmiljøet, husflidslag og lokale kunst- og kulturforeninger. Festivalene er generelt dyktige på å samarbeide på tvers med andre sosiale institusjoner og arrangementer. Eksempler her kan være Midnight Sun Maraton i Tromsø, Sami Fashion Week i Alta og Sami Melodi Grand Prix i Kautokeino.

Her er det også viktig å nevne at minst like viktig som støtte fra samarbeidspartnere og sponsorer er all den frivillige innsatsen som legges ned av mange titalls mennesker som årlig stiller opp og jobber dugnad for å få til bærekraftige og gode samiske festivaler i hele Sápmi. Uten alle disse hadde festivalene ikke kunnet realiseres, noe også forskningen til Jæger og Mykletun (2009) viser.

4.6 Festivalenes profil

Gjennom samlebegrepet profil beskrives det hvordan festivalen framstår i sitt musikkvalg, samt hvor artistene som opptrer, kommer fra, hvor mange samiske artister det er versus andre artister, hvor mange som er fra Norden, og utenlandske artister. Hovedvekten er lagt på profilen i musikkvalg, men helheten i arrangementstilbudet er også lagt til grunn.

Tabell 4.5 Oversikt over profil på festivaler med samisk innhold 2016

Festival	Profil
Musikkfestivalen i Kautokeino	Samisk fra hele Sápmi, arrangement av «Samisk melodi Grand Prix», også noen norske artister og artister fra utlandet
Riddu Ridđu	Samisk og internasjonalt med urfolk fra hele verden med ekstra fokus på en gruppe hvert år: «Årets nordlige folk»
Márkomeannu	Samisk fra hele Sápmi utelukkende samiske artister
Påskefestivalen i Karasjok	Samisk fra hele Sápmi, flest artister fra Innlandet, også noen norske artister og artister fra utlandet
ørsamisk kulturfestival / Raasten rastah	En kulturell og sosial møteplass for samer på norsk og svensk side for hele familien, med vekt på barn og unge.
Julesåme vahkko / Lulesamisk uke	Samisk med vekt på å ivareta lulesamisk språk, kultur og tradisjonskunnskap
Samisk uke i Tromsø	Samisk med program som viser mangfoldet innen samiske tradisjoner, kultur, idrett og næring.
Alta Sami festival	Samisk med sjøsamisk fokus de seinere årene

Tabell 4.5 viser at samtlige festivaler har en samisk profil, og festivalene har i hovedsak opptredener med samiske artister. Noen vektlegger egen region sterkest, og noen har de siste årene hatt kjente norske artister som trekkplastre, som for eksempel Sandra Lyng på Musikkfestivalen i Kautokeino, Isac Elliot på Påskefestivalen i Karasjok og Sondre Justad på Riddu Ridđu-festivalen i 2016. Musikkfestivalen i Kautokeino arrangerer hvert år «Samisk Melodi Grand Prix» på påskeaften. Riddu Ridđu har internasjonale urfolksartister som kommer fra alle verdensdeler, der en folkegruppe presenterer seg selv hvert år, kalt «Årets nordlige folk». Her kan urfolk fra hele verden presentere sin musikk og sin kultur, og det er overvekt av artister fra den/disse urfolksgruppene det året de er i fokus, som for eksempel urfolk fra Taiwan i 2016.4.7

Aktiviteter for barn og ungdom under 18 år

Samtlige samiske festivaler arrangerer aktiviteter for barn og unge under 18 år. Tabell 5 gir en sammenfattende oversikt over de ulike aktivitetene. Selv om det varierer fra festival til festival hvor omfattende tilbudet til barn og unge er, går fysisk aktivitet, idrett og annen uteaktivitet, samt doudji og samisk sang og joik, igjen på alle festivalene. De fleste festivalene har også arrangementer for barn i tilknytning til bibliotek, skole eller språksentre og lokale aktiviteter med samisk tilsnitt. Lassokasting, reinkappkjøring, ATV-kjøring, naturbruk, oppsett og rising av lavvo, tørrfiskbanking og aktiviteter med røtter i andre urfolk kan gi et bilde på mangfoldet av aktiviteter som tilbys til barn og ungdom.

Tabell 4. 6 Oversikt over aktiviteter for barn og ungdom på festivaler med samisk innhold, 2016

Festival	Aktiviteter for barn og unge
Musikkfestivalen i Kautokeino	Teaterforestillingen «Gávvilis rieban» (Den lure reven), ungdomskonsert med Isac Elliot, film om Samisk Grand Prix, joikekonsert for barn og ungdom, tradisjonell joikekonsert med vinnerne av samisk Grand Prix 2015, ulike aktiviteter som lassokasting, reinkappkjøring, ulike doudji-aktiviteter og ulike konkurranser med fysiske aktiviteter for barna på påskefestivalen.
Riddu Riddu Mánáidfestivála	Tre hele dager med: oppsett og rising av lavvo, hvordan lage bål, hesje, lafte, banke tørrfisk, ri på lyngshester, konserter med Suming fra «årets nordlige folk» fra Taiwan, Sara Marielle Gaup, doudji m/Nord-Troms Museum og veving og kulturdag m/årets nordlige folk, fortellersteater «Marja og Magedragen», nyttårsnisse-/stallu-tog med selvlagde masker. 10–13 år: Friluftsliv m/lokal forankring (stedsnavn, kultur) i samarbeid med Nord-Troms Friluftsråd.
Márkomeannu	Eget barneprogram med ulike kurstilbud, boklesing og presentasjon av samisk barnelitteratur, doudji-verksted der ulike samiske håndverkstradjoner presenteres for barna, joikekurs og ulike former for fysiske aktiviteter og idretter.
Påskefestivalen i Karasjok	Teaterforestillingen «Gávvilis rieban» (Den lure reven), kunst- og håndverksworkshop, smykke-workshop, «Blås din egen kule»-kurs, reinkappkjøring, lassokasting, workshop i rapp og joik for ungdom, fysiske aktiviteter som slalåm i slalåmbakken, skirenn, kjøring med rein, lassokasting, smykke re-design-kurs og doudji-verksted.
Sørsamisk kulturfestival / Raasten rastah	To fulle dager med 12 ulike tema/workshops for barn og unge med aktiviteter innenfor samisk håndverk, kunst og idrett, f.eks.: «Vår kirkebok», aktivitetstøype, småsløyd, hardsløyd, form og farge, foto, graffiti, dans, samisk idrett (lassokasting og fotball), joik, innebandy og «Vætna» der de eldste barna lager nøkkelringer og smykker.
Julesåme vahkko / Lulesamisk uke	«Naturen som lekeplass» i fjæra, doudje-kurs for barn, foreldre og besteforeldre sammen, fotballcupen HellmoCup, volleyball, orienteringsløp, fotballskole med lavvokveld i Storlavvoen.
Samisk uke i Tromsø	Fortellerstund med samiske forfattere og andre aktiviteter på Tromsø bibliotek, lassokasting, filmer, utstillinger, teater, samisk teater, kurs i samisk språk og kultur.
Alta Sami festival	Teater, foredrag, fortellerstund med samiske forfattere og barnekvelder med lek, «lavvotek»/diskotek, barneforestillingen Rievvarnieida, motefotokurs for ungdom.

Tabell 4.6 viser noe av det store mangfoldet av aktiviteter som festivalene tilbyr barn og ungdom under 18 år. Det må imidlertid nevnes at den ikke synliggjør det nære samarbeidet som er mellom festivalene og lokale organisasjoner som språksentre, museer, universiteter og høyskoler, grunnskoler og barnehager, idrettslag og friluftsråd. Gjennom doudji- og joikekurs, lesestunder med samiske forfattere, samiske og andre urfolks teaterforestillinger og -konserter får barna møte egen kultur, og de blir bedre kjent med andres kulturer. Den eldre generasjonen

og pensjonister brukes ofte som medhjelpere og fungerer som tradisjonsbærere mellom generasjonene. Slik kan festivaler være viktige sosiale institusjoner i videreføringen av tradisjoner både til samiske barn og til andre barn som deltar på festivalene og lærer mer om samiske og andre urfolks tradisjoner.

4.8 Om festivalene

I det følgende presenteres litt historie og fakta om hver enkelt festival. Det tas hovedsakelig utgangspunkt i de aktiviteter de arrangerte i 2016, da historien til de fleste samiske festivalene er mangelfullt beskrevet og lite forsket på.

4.8.1 Musikkfestivalen i Kautokeino

Musikkfestivalen i Kautokeino arrangeres hver påske i Kautokeino i Finnmark og er en 45 år gammel tradisjon som består av tradisjonelle joikekonserter framført både av barn, ungdom og voksne. Denne arrangeres i tilknytning til den store, tradisjonsrike påskefestivalen, som har røtter langt tilbake i tid før musikkfestival og Samisk Grand Prix ble startet opp. Parallelt med musikkfestivalen foregår det med andre ord mange aktiviteter i Kautokeino gjennom hele påsken med både VM i reinkappkjøring, snøscooter-race og mange andre idrettslige og kulturelle tilbud som gjennom en årrekke har tiltrukket seg mange tilreisende fra inn- og utland. I tillegg til konserter med kjente artister fra Sápmi og andre deler av verden er arrangement som «Samisk Melodi Grand Prix» en sentral del av Musikkfestivalen i Kautokeino. Den arrangeres hvert år påskeaften, og her konkurrerer samiske artister mot hverandre i kategoriene tradisjonell joik og sang. Festivalen slet i mange år med underskudd og måtte nesten legges ned, men i 2013 ble det inngått et samarbeid med selskapet Audioland, som eies og drives av Olga Solyanik, og musikkfestivalen kunne fortsette å eksistere.

Artister i 2016 ifølge festivalens nettside (http://www.samieasterfestival.com/no_program.php) var ungdomskonsert med Isac Elliot, ÁGY, Cir.cuZ, Staysman & Lazz, The Silhouette Stone, Johan Anders Bær, Jon Henrik Fjällgren, Nils Henrik Buljo, film om Samisk Grand Prix, joikekonsert for barn og ungdom, samt tradisjonell joikekonsert med vinnerne av Samisk Grand Prix 2015. I tillegg til ulike aktiviteter som lassokasting, reinkappkjøring, ulike doudji-aktiviteter og ulike konkurranser med fysisk aktiviteter for barna ble teaterforestillingen «Gávvilis rieban» (Den lure reven) også vist for barna.

4.8.2 Riddu Riđđu

Musikk- og kulturfestivalen *Riddu Riđđu* arrangeres hvert år i Olmaivahkki (Manndalen) i Gaivuotna sohkan (Kåfjord kommune) i Nord-Troms. Det samiske festivalnavnet Riddu Riđđu kan oversettes til «en liten storm langs kysten», men kan også ha andre betydninger som «stormen» eller «bølger i bevegelse». Første Riddu Riđđu-festival ble startet av unge sjøsamer fra Nord-Troms i 1991, og i 2016 feiret festivalen sitt 25-årsjubileum. Hovlands doktoravhandling (1999) beskriver godt denne brytningstida tidlig på 1990-tallet, da unge mennesker «oppdaget» sin egen samiske tilknytning og ønsket å ta tilbake sin samiske kultur og revitalisere den blant annet gjennom å opprette Gaivoutna sameforening og starte opp Riddu Riđđu. Festivalen markerer musikk og kultur i den samiske befolkningen og hos urfolk fra hele verden. Hvert år er en folkegruppe i hovedfokus, kalt «årets nordlige folk». Aktivitetene og underholdningen på festivalen kan deles i to hovedkategorier: musikk og kulturaktiviteter.

Kulturaktivitetene inkluderer *Nourat* (alkoholfri festival for ungdom under 18 år), *Mánáidfestivála/ Barnefestivalen*, filmvisninger med et omfattende filmprogram, workshops, seminarer, kunstutstillinger, drama- og danseforestillinger, doudji, lek, idrett og andre aktiviteter ute i naturen: <http://www.riddu.no/en/about-riddu-riddu-festivala/history-riddu-riddu>.

Målsettingen for de sjøsamiske ungdommene som startet Riddu Ridđu-festivalen, var blant annet «å ta tilbake egen sjøsamisk kultur» (Hansen, 2007). Da *Mánáidfestivála* kom til, ønsket man også å lære barna om dette, og at barna skulle delta i aktivitetene på festivalen. Samtidig har Riddu Ridđu vært med på å skape en anledning for kystsamer der de kan vise sin «samiskhet» (Pedersen og Viken, 2009). På tilsvarende måte viser Olsen (2008) til at visse offentlige steder er gjort tilgjengelige for å uttrykke sin samiske identitet. Under festivalen brukes samiske symboler, og mange kåfjordinger har på seg samekofte (samedrakt). Mange sier at det var der de for første gang våget å vise sin samiske identitet (Skogvang, 2013).

Mánáidfestivála arrangeres på dagtid over tre hele dager (onsdag til fredag) i festivaluka og er et tilbud for barn og unge i alderen 3–13 år. Den har vært fullbooket de siste seks årene til tross for at antall plasser er blitt utvidet fra 70 barn i 2010 til 120 barn fra 2015. Det arrangeres også en ungdomsfestival, *Nourat*. Dette er et alkoholfritt tilbud for ungdom i alderen 13 til 18 år som bor på skolen og deltar på aktiviteter fra torsdag til søndag i festivaluka. I flere år har det også vært arrangert en egen ungdomscamp som etterkommer etter «Indigenous Youth Gathering», som er et tilbud for urfolksungdom fra hele verden. Her møter samisk ungdom annen urfolksungdom og deler kulturelle uttrykk og kunst. Indigenous Youth Gathering og Nuorat ble i 2013 slått sammen med What's up North (politikk) til *Nuorat/Youth/Ungdom* (13–25 år). Bakgrunnen var at ungdommene kom med tilbakemelding om at det var vanskelig å velge mellom kultur og politikk. Ungdommene presenterer også en egen forestilling for resten av festivalpublikummet i løpet av Riddu Ridđu. Festivalen kårer hvert år «årets unge kunstner», som mottar midler for å kunne utvikle seg og sitt uttrykk videre.

Artister i 2016 var «Riddu Sessions», som er et stort samarbeidsprosjekt/bestillingsverk der alle artistene er fra Sápmi: Marja Helena Fjellheim Mortensson, Elina Mikalsen, Katarina Barruk, Peder Niilas Tårnesvik, Sara Marielle Gaup, Håvard Olsen. Et annet omfattende samarbeidsprosjekt med artister fra Sápmi som ble presentert i 2016, var «Northern Soul» (Herman Rundberg, Simone Grøtte, Hogne Rundberg, Halvard Rundberg, Kjetil Holmstad-Solberg, Ole Jørn Myklebust, Petter Carlsen, Nils Rune Utsi, Oganés Girunyan, Andreas Haug, Karen Aukner, Håvard Bilbak, Eivind Steinholm, lyd, Tor S. Ditlevsen, lys).

«Årets nordlige folk» var representert med artisten «Suming» fra Taiwan. For øvrig opptrådte: Kitok (Sápmi), «Årets unge kunstner» fra 2015: Marja Helena Fjellheim Mortensson m/band (Sápmi), Sondre Justad m/band (Norge/Sápmi), Hanggai (Mongolia), Violet Road (Sápmi/Norge), Balam Ajpu (Guatemala), Sofia Jannok (Sápmi), Ylva (Sápmi), Ana Tijoux (Chile) og SlinCraze (Sápmi).

4.8.3 Márkomeannu

Márkomeannu har vært arrangert hvert år siden 1999, med unntak av en pause for sommerfestivalen i 2014. Festivalen arrangeres i markasamisk område på Gállegieddi like ved grensen mellom Nordland og Troms på norsk side av Sápmi. Noen arrangementer finner også sted i regionen rundt Gállegieddi. Gállegieddi ligger 5 mil fra Harstad, 8 mil fra Narvik, 22 mil fra Kiruna og 26 mil fra Tromsø. Slik presenteres festivalen på festivalens hjemmeside:

«Stolthet, identitet og sommerfugler i magen. På Márkomeannu får du de beste samiske kunst- og kulturopplevelsene – og det sies at stemningen på Márkomeannu er unik! (...) Márkomeannu er for barnefamilier, bygdefolket, hele Sápmi og for deg som vil lære mer om dine venners kultur. Du er velkommen enten du har kommager, sko eller støvler på beina.» (<http://www.markomeannu.no>)

Festivalen har vektlagt at de skal ha en samisk profil i sitt program, men ønsker alle uansett bakgrunn velkommen til å delta på festivalens arrangementer. Formålet er ifølge festivalledelsen å revitalisere samisk kultur, og gjennom å være en synlig kulturaktør er håpet at flere skal ta tilbake sin samiske identitet og være mer stolt av å være same. De har et stort barneprogram med ulike kurstilbud, boklesing og presentasjon av barnelitteratur, doudji-verksted der ulike samiske håndverkstradisjoner presenteres for barna, joikekurs og ulike former for fysiske aktiviteter. Festivalen har ett årsverk som arbeider med festivalen og har fra starten hatt en jevn stigning i antall publikummere, programmet øker i omfang og mer kjente artister deltar. Dette krever også mer under gjennomføringen, da særlig med tanke på infrastruktur, sikkerhet og forberedelse.

I 2016 opptrådte følgende artister på festivalen: Troublemakers, Nuoraid Sessions, Marja Helena Mortensson, Elle Márja, ÁGY, Amoc, Niko Valkeapää, Arvvas, Ravggon og Felgen Orkester. ÁGY holdt blant annet en intimkonsert i lavvoen for ungdom under 18 år i samarbeid med den samiske ungdomsorganisasjonen *Noereh* (<https://noereh.wordpress.com/>).

4.8.4 Påskefestivalen i Karasjok

Festivalen arrangeres i Karasjok kommune / Kárášjoga gielda, som er landets nest største kommune i utstrekning med et areal på 5464 km². Her har Sametinget sitt sete, og kommunen har grenser til nabokommunene Kautokeino i vest, Alta i nordvest og Porsanger og Tana i nord. I denne tradisjonen har arrangørene bygd opp en festival med konserter, marked og utstillinger, og i 2016 markerte også festivalen Karasjoks 150-årsjubileum. Både barn og voksne får tilbud om å delta på flere idrettsarrangementer under festivalen, f.eks. scootercross, reinkappkjøring og skirenn. I tilknytning til påskefestivalen arrangeres blant annet det svært tradisjonsrike *Karasjokrennet*, som ble arrangert for 50. gang i 2016. Karasjokrennet regnes for å være et av de eldste turrennene i Finnmark. I motsetning til at mange turrenn har måttet avlyse på grunn av fraflytting og manglende rekruttering, har IL Nordlys klart å arrangere dette tradisjonsrike skirennet hvert år siden 1966 med unntak av i 2003, da rennet måtte avlyses på grunn av varme og manglende snø.

Artister i 2016 var Felgen, Mari Boine, Inga Marja Sarre & Ailo Valle, Inga Ravna Eira, Saras Marielle Gaup Beaska, Sandra Lyng, Morgan Sulele, Innertier, Amund Johnsgareng, Catwalk, Elin Kåven og Intrigue. Det ble i 2016 arrangert kunstkafé, doudji- og kunst- og håndverksworkshop både for barn og voksne, smykke-workshop for barn, «Blås din egen kule»-kurs, reinkappkjøring for turister, lassokasting, workshop i rapp og joik for ungdom. For barn var det tilbud både om fysiske aktiviteter som slalåm i slalåmbakken, skirenn, kjøring med rein, lassokasting, smykke-re-design-kurs og doudji-verksted. I tillegg var teaterforestillingen «Gávvilis rieban» (Den lure reven) en populær forestilling for barna. I programmet for festivalen er også påskehøytideligheter i kirken som konfirmasjon, dåp og bryllup synliggjort. Eksempler på dette er konfirmasjonsgudstjeneste i kirka og arrangement av langfredagsgudstjeneste i skiløypa der deltakerne ble oppfordret til å ta med niste.

Påskefestivalen gjennomføres med støtte fra Sametinget, Finnmark fylkeskommune og Karasjok kommune

(<http://www.festivalerkarasjok.no/index.php/om-festivaler-karasjok/historie>)

4.8.5 Sørsamisk kulturfestival / Raasten rastah

Ideen med «Sørsamisk kulturfestival» ble unnfanget i forbindelse med at Rørosregionen fikk nytt kulturhus, Storstuggu, som ble åpnet i januar 2000. Den første festivalen ble arrangert på Røros i Storstuggu høsten 2002, og vekslet mellom Sverige og Norge fram til 2010. Festivalen arrangeres annethvert år. I 2010 endret «Sørsamisk kulturfestival» navn til «Raasten rastah», som betyr «over grensen». Fra 2012 har arrangørstedet for festivalen vært Røros. Raasten rastah er en samisk kulturell og sosial møteplass for norsk og svensk side lengst sør i Saepmie (sørsamisk for Sápmi). Festivalen er en arena hvor man synliggjør, formidler og videreutvikler samisk kultur i det sørsamiske området.

Raasten rastah har mål om å være en kulturell og sosial møteplass, og kulturelle opplevelser er derfor viktig. Arrangørene sier: «Vår målsetting er å tilby kvalitativt gode produksjoner innenfor både musikk og teater. I og med at vår målgruppe er hele familien, er det viktig at vi kan tilby kulturelle opplevelser innenfor begge feltene på en slik måte at de når alle som besøker festivalen.» De samarbeider i hovedsak med profesjonelle utøvere både på norsk og svensk side og ønsker videre å være en arena der unge samiske utøvere kan få presentert seg og sine uttrykk. Raasten rastah tilbyr en rekke seminarer, og i 2016 var «Kulturarv gjennom 100 år» i fokus en dag og «Don jïh daan bijre» den andre seminardagen med fokus på «Bakteppet for samenes første landsmøte i 1917», samenes rettssituasjon før og nå, samt Tråante 2017. I tilknytning til «Don jïh daan bijre» belyser Stiftelsen Saemien Sijta og Rørosmuseet prosjekter med utgangspunkt i kildemateriale fra museumssamlinger, språk, litteratur, tradisjonsstoff, og snøbreer som kan ha bevart verdifullt kildemateriale. Det tilbys også et to-dagers program for barn og unge der det til sammen presenteres 12 tema på workshop for barn og ungdom i alle aldre. Her er det tilbud om aktiviteter innenfor samisk håndverk, kunst og idrett som gjennomføres av dyktige aktivitetsledere. Aktivitetene gjennomføres ute og inne på Storstuggu, og på Røros videregående skole og i Verket.

FFølgende aktiviteter ble arrangert i 2016: Festivalen ble innledet med åpning av kunstutstilling og «Come together» -konsert med tema «ung samisk kunstner», hvor unge samiske kunstnere presenterte sin kunst innen ulike uttrykk. Videre ble det arrangert teater for barn og unge, ungdomskonsert fredag kveld og terrengløp med barneklasse. Andre aktiviteter som ble gjennomført i 2016, var familiekonsert med Katarina Barruk og Marja Helena Fjellheim Mortensson. Katarina Barruk skriver egne tekster på umesamisk, og Marja Mortensson ønsker å videreformidle sørsamisk og umesamisk joiketradisjon. De har begge vært «årets unge kunstner» på Riddu Ridđu og samarbeider nå på et skoleprosjekt sammen med Rikskonsertene. I tillegg ble det i 2016 gjennomført kulturvandring til Finnkoihaugan, folkemøte med teamet «Hvordan bevare det sørsamiske i møtet med nye medievaner?», utstillingene «Queering Sápmi» og «Dalvedh», boklansering, rusfri ungdomsfest og fortellerteateret «Sølvkilden», konsert med Maxida Märak, terrengløp, bokbussbesøk og gudstjeneste med kirkekaffe på Rørosmuseet (<http://raastenrastah.no/spennende-seminarprogram-pa-raasten-rastah/>).

4.8.6 Julevsáme vahkko / Lulesamisk uke

DSJ – Doajmmasiebrre Julev-Sábmes ble etablert i Måsske (Musken) i Divtasvuodna suohkan / Tysfjord kommune i 1986 og fikk navnet Aktivitetslaget Oarjjevuodna (ALO), for blant annet å arrangere *HellmoCup* og andre aktiviteter, spesielt rettet mot samiske barn og unge i Oarjjevuodna (Hellmofjorden). Omfanget av aktivitetene i organisasjonen har økt betraktelig, og det ble behov for omorganisering i 1996. Navnet ble da endret til *Doajmmasiebre Julev-Sábme*. Arrangørene av festivalen sier at «Julevsáme Vahkko» skal være en alkoholfri arena der det jobbes aktivt for å lære samiske og norske barn og ungdom i regionen om lulesamisk språk, kultur og tradisjonskunnskap. Ideen med prosjektet er at den skal være en lulesamisk hendelse, en uke med språk, kultur og idrettsgleder» (<http://dsj.no/>).

Idretten har en stor sosial betydning for barn og ungdom i samiske samfunn, og dette gjenspeiles også i Julevsáme Vahkko. De organiserte tilbudene på norsk side knytter seg hovedsakelig til DSJs virksomhet. DSJ har som hovedformål «å styrke samiske barns og unges identitet, blant annet gjennom å arrangere sommeraktiviteter innen kultur, idrett og språk». DSJ arrangerer festivalen hver sommer, og festivaluka avsluttes med fotballcupen *HellmoCup*. I 2016 er det 7. året på rad Julevsáme vahkko arrangeres. Første gang festivalen ble arrangert, var i 2010, men *HellmoCup* (som er en viktig del av Julevsáme vahkko) har blitt arrangert siden 1972.

Uka skal inneholde aktiviteter og kurs som er rettet mot språk og kultur, og i 2016 ble det avholdt en fotballskole for barn og unge, i tillegg til den tradisjonelle samiske fotballturneringen *HellmoCup*. Her deltar lokale lag med tilknytning til tradisjonelle lulesamiske bosetningsområder i kommunen. *HellmoCup* regnes av mange som sommerens høydepunkt (<http://dsj.no/>). Flere av aktivitetene er også tilknyttet *Árran – julevsáme guovdásj / lulesamisk senter* i Tysfjord og *Samernas Utbildningscentrum / Sámiij áhpadusguovdásj i Jåhkamåhkke / Jokkmokk*. Spesielt har festivalen og miljøet gjort at duodji-linjen ved *Samernas Utbildningscentrum* har tiltrukket seg unge også fra norsk side (<http://www.saminuorra.org/>).

Følgende aktiviteter ble arrangert i 2016: «Naturen som lekeplass» (uteaktiviteter i fjæra og kunst som blant annet er laget av skjell og krabber), duodje-kurs for barn, foreldre og besteforeldre, orienteringsløp, fiskekonkurrans, fotballturneringen *HellmoCup* for barn og unge, volleyball, lavvokveld, fiskekonkurrans, turkonkurrans, volleyball, orienteringsløp og fotballskole som avsluttes med lavvokveld med fortellerstund og sang i Storlavvoen.

4.8.7 Samisk uke i Tromsø

Samisk uke i Romssa/Tromsø by er et godt etablert kulturarrangement, og festivaluka er blitt arrangert siden 2005 (<http://www.msm.no/index.php?id=543463>). Graver, sieidi-er (offersteder) og samiske navn på fjell og øyer viser at samisk kultur går langt tilbake i Romssa/Tromsø. I dag holdes språket i hevd i Moskavuotna / Ullsfjord lengst øst i Tromsø, samt av innflyttere fra hele Nordkalotten. Dermed er Tromsø en av de største samekommunene i Norge, og samisk brukes både i barnehage og i skoleverket. Hvert år i februar ønskes publikum velkommen til en spennende uke med et variert kulturprogram basert på samisk kultur. Festivalarrangøren Stiftelsen *Midnight Sun Marathon* slår fast at de sammen med sine samarbeidspartnere byr på unike og mangfoldige opplevelser av samisk kultur midt i en travel og moderne by. I løpet av noen hektiske dager vil man kunne oppleve et vidt spekter av samiske kultur- og idrettsarrangementer. Et omfattende seminarprogram der relevant forskning og samiske spørsmål drøftes, arrangeres hvert år i samarbeid med UiT. Stortorget i Tromsø

sentrum fylles med et arktisk vintermarked, og i Storgata foregår det NM i lassokasting og Nordisk norsk mesterskap i reinkappkjøring.

I tilknytning til feiring av Samefolkets dag 6. februar setter Samisk uke et sterkt preg på bybildet i en ellers kald årstid i nord. I tillegg har festivalen et nært samarbeid med Midnight Sun Maraton (<http://www.msm.no/index.php?id=543463>). Stiftelsen Midnight Sun Marathon har arrangements- og koordineringsansvar for Samisk uke og samarbeider med ulike organisasjoner for å tilby et variert program gjennom uka. Det foregår mange ulike aktiviteter gjennom hele uka, og arrangørene viser til utstillinger på Tromsø museum, samisk teater, filmer, kurs i samisk språk og aktiviteter på Tromsø bibliotek, for å nevne noen av de mange programpostene. Markering av Samefolkets dag 6. februar er et av de sentrale arrangementene, og i 2016 var det konsert med Mari Boine på den store dagen.

Uka ble i 2016 avsluttet søndag 7. februar med Nordisk mesterskap i reinkappkjøring i Storgata. På søndagen sperres Storgata av, og blir til selve banen for reinkappkjøringa. Starten går i nordenden av Storgata. Selve starten foregår fra to startbokser hvor to og to konkurrerer mot hverandre langs en 201 meter lang bane. Når starten går, kaster rein seg i fullt firsprang sørover Storgata med en spedbygd kusk hengende etter på ski. Det er en stor fordel å være lettest mulig, men kusken må ikke veie under 60 kg inkludert ski og utstyr. Målgang er i sørenden av gågata. De tolv beste reinene fra Norge og Finland stiller til start. Åtte rein blir hvert år tatt ut til mesterskapet. Uttak og kvalifisering skjer etter resultater fra foregående sesong og konkurranser. Det skilles ikke mellom dame- og herrekusk; det er raskeste rein som teller. I tillegg til seniorklassen kjører også fire juniorer utenfor mesterskapet.

4.8.8 Alta Sami Festival

Alta Sami festival ble startet opp i 2011 og arrangeres i Alta i tilknytning til Samefolkets dag 6. februar. Alta-NSR har stått for arrangementene, og de siste årene har festivalen samarbeidet med Sami Music Week og Sami Fashion Week, som pågår samtidig, og det er inngått et samarbeid med selskapet Audioland, som eies og drives av Olga Solyanik. Artister og arrangementer i 2016 var: filmen «Eallin ja Ivnnit» / «Fargene og livet», foredrag om Altas samiske historie, barneforestillingen Rievvarnieida, feiring av Samefolkets dag 6. februar, sanger om lyset, solidaritetskonsert for flyktninger, konserter med Lars Bremnes, Máret ofl. Det ble også arrangert egen salmekveld med samiske og kvenske salmer, motefotokurs for ungdom, seminaret «Kystkofta og dens framtid – hvorfor er det så populært å sy seg Alta-kofta?», fletting av samiske bånd, kråkesølv-kurs og veskesøm-kurs. I tilknytning til festivalen avholdes det også samisk gudstjeneste (<http://www.altasamifestival.no/hjem.234222.no.html>).

4.9 Andre festivaler med samisk innhold

4.9.1 Verdde-turneringen

Verdde-festivalen er et kulturarrangement der flyttsamer og andre samer og nordmenn danner fotballag sammen og konkurrerer i en stor fotballturnering i Burfjord i Nord-Troms. Dette møtstedet har gjennom tidene vært en møteplass for samer og nordmenn der idrett, handel og kultur har vært utvekslet. Om kveldene tilbys ulike kulturarrangementer og sosiale tilstelninger for fotballspillere og støtteapparat og andre tilreisende. Det samiske ordet *verdde* kan oversettes til norsk som «gjestevenn», et verdde-forhold (*verdevuohta*) kan oversettes til «gjestevenn-

forhold». Dette var et forhold til gjensidig nytte som reindriftssamer tradisjonelt hadde både til fastboende på innlandet (dálomat) og til fiskerbøndene ved kysten (meonat). To mennesker som hadde et slikt forhold, tiltalte hverandre som «verdde» (Regjeringen, 2001) https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2001-34/id379485/sec5?q=verdde#match_0. Verdde-turneringen ble i 2016 arrangert for 14. gang. Her spilles det sjuer-fotballkamper utendørs, og turneringen har som formål å skape samhold mellom reindriftsfolket og kystfolket. I 2016 deltok 50 lag (335 herrelag og 15 damelag), der ca. 600 spillere spilte totalt 120 fotballkamper <https://www.facebook.com/Verddeturneringen>. Lagene representerer reinbeitedistrikter og kystbygder/grender hovedsakelig fra Nord-Troms og Finnmark.

Idrett og friluftsliv har alltid vært sentralt i den samiske kulturen (Pedersen, 2011; 2013), og samene var kjent for å være gode skiløpere lenge før nordmenn begynte å arrangere skirenn (Birkely, 1994). Flere av de store og mest kjente musikkfestivalene har, akkurat som Verdde-festivalen, idrett og fysisk aktivitet på programmet; påskefestivalene i Kautokeino og Karasjok, Riddu Riddu-festivalen, men også de andre festivalene, som for eksempel Samisk uke i Tromsø og Verdde-festivalen, vektlegger samisk idrett som en viktig kulturbærer. Den organiserte idretten er imidlertid relativt ny i samisk sammenheng, i dag representert ved Samenes Norske idrettsforbund, Samiid Valastallanlihttu – Norga, og SVLN, som er medlem av Samenes Idrettsforbund (Norge, Sverige og Finland). Samisk idrett omfatter i dag både tradisjonelle idrettsgrener og særskilte samiske grener som lassokasting og reinkappkjøring.

Det er viktig at samiske miljøer får muligheten til å ivareta den kulturtradisjonen idrett representerer i samiske miljøer. Idrettsaktivitet i samisk regi bidrar til å bevare samisk kultur, språk og identitet, noe som ikke minst er viktig med tanke på barn og unge. Samisk idrett bidrar også til å styrke kontakten over landegrensene. Fra 2005 går en øremerket andel av de sentrale spillemidlene til samisk idrett via Sametinget. Fylkesrådene bidrar også med grunn- og aktivitetsstøtte til samiske idrettslag (Finnmark fylkeskommunes budsjett 2016).

4.9.2 Skiippagurrafestivalen

Festivalen ble arrangert i perioden 2003–2011 som et tiltak i prosjektet «Tana i endring». Den første festivalen hadde 750 besøkende, mens 4000 besøkte den i 2006. Festivalens fokus var kulturformidling, og Skiippagurrafestivalen tok sikte på å tilføre det samiske samfunnet stolthet og tro på seg selv. Festivalledelsen slo fast at «Vi viser oss selv og andre at vi som bor her, kan få til noe som er større enn oss selv». Dette var en rockefestival med et klart stedsbundet tilsnitt gjennom musikk, aktiviteter, beliggenhet og visuelle uttrykk. Festivalen var lokalisert ved Tanaelvas bredd, og arrangørene ønsket å vise kulturelt mangfold og sette Tana på kartet nasjonalt gjennom å ha artister av nasjonal og internasjonal kaliber. Festivalarrangørene var spesielt stolte av å kunne presentere Tanabreddens Ungdom i sine rette omgivelser – ved Tanabredden!

Store band som Big Bang, Raga Rockers, deLillos, Waterboys, The Rasmus, Ane Brun og Mari Boine spilte på festivalen, som også la stor vekt på å ha med samiske artister. I kjølvannet av ulykka under Hellbillies' opptreden i 2009, der vokalisten ble alvorlig skadd etter et fall fra scenen, ble det mye negativ medieomtale, og festivalledelsen jobbet mest med rettsak og forhandlinger. Resultatet ble publikumssvikt, og festivalen ble nedlagt etter 2011-festivalen.

4.9.3 BeaskánluossaRock

BeaskánluossaRock er en nystartet festival med samisk innhold som første gang ble arrangert i 2014. Festivalen har vært arrangert de tre siste årene og legger vekt på samisk kultur, laksefiske og rock. Festivalen er oppkalt etter Bieskkán eller Anders Andersen Biti, som sloss med det samiske trollet Stallu og drepte det. Det arrangeres laksefiske på dagen og rockekonsserter på kvelden og natta i Beaskenjárga, ca. 1,8 mil sør for Karasjok sentrum. Voksne må betale for å fiske, mens både fiske og fluekastekurs er gratis for barn.

4.10 Behov for videre forskning

Det er gjort en del internasjonale studier på urfolksfestivaler blant annet ved «Globalism Research Centre» ved RMIT University i Australia (Phipps & Slater, 2010), som blant annet slår fast at festivaler er steder for nytenkning i å skape bærekraftige, trygge og utviklede nasjonale kulturer for alle australiere, basert på anerkjennelse på tvers av kulturer, respekt, utveksling og kreativitet. I Norge har Kari Jæger forsket på festivalers betydning for reiseliv i Norge (Jaeger, & Mykletun, 2009), og Aksel Tjora har redigert en bok om festivaler i Norge (2013), der to kapitler er viet Riddu Riddu-festivalen (Skogvang, 2013 og Viken, 2013). Det er imidlertid fortsatt behov for mer forskning på denne type festivaler og deres betydning for samisk språk, kultur og kulturformidling, samt hvilken betydning festivaler kan ha for å bygge bærekraftige lokalsamfunn, og skape kulturforståelse på tvers av etnisitet og landegrenser. Å studere nærmere hvordan festivaler som bruker besteforeldregenerasjonen som medhjelpere for å lære barna om gamle tradisjoner og skikker, kan også være interessant. Behovet for mer forskning omfatter både samiske festivaler i Norge, festivaler som avholdes i hele Sápmi, og urfolksfestivaler generelt. Her vil et forsknings samarbeid med urfolkforskere over hele verden være både relevant og nyttig.

Referanser

Alta Sami Festival (2016). Hentet 17. august 2016 fra <http://www.altasamifestival.no/hjem.234222.no.html>.

Birkely, H. (1994). *I Norge har lapperne først indført skierne*. Alta: Idut. DSJ. Hentet 20. august 2016 fra Doajmmasiebrre Julev-Sábmes nettsider <http://dsj.no/>.

alassi, A. (1987). Festival: Definition and morphology. I Falassi, A. (red.), *Time out of time – Essays on the festival*. Albuquerque: University of New Mexico Press.

Finnmark fylkeskommune (2016). Finnmark fylkeskommunes budsjett for 2016.

Gold, J. R., og Gold, M. M. (2005). *Cities of culture: staging international festivals and the urban agenda, 1851–2000*. Aldershot: Ashgate.

Hansen, L. (2007). *Liten storm langs kysten. Samisk identitet mellom lokal og internasjonal arena*. Masteroppgave. Tromsø: Universitetet i Tromsø.

Hegnes, A. W. (2006). Festivalenes tvetydighet. *Sociologisk Årbok* (s. 107–140).

Hovland, A. (1999). *Moderne urfolk – lokal og etnisk tilhørighet blant samisk ungdom*. Doktoravhandling, NOVA Rapport 11/1999, Oslo: Universitetet i Oslo.

Hætta, O. M. (2002). Samiske påsketradisjoner: i etterkrigstidens Kautokeino, *HiF-Notat*, 11. Høgskolen i Finnmark.

Jaeger, K., og Mykletun, R. J. (2009). The Festival Scape of Finnmark. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 9: 2 (s. 327–348).

Jaeger, K., og Mykletun, R. J. (2013). Festivals, Identities, and Belonging. I *Event Management*, Vol. 17 (s. 213–226).

Márkomeannu (2016). Hentet 20. oktober 2016 fra <http://www.markomeannu.no>.

Noereh (2016). Hentet 9. august 2016 fra <https://noereh.wordpress.com/>.

orsk rikskringkasting (2016). Hentet 1. september 2016 fra <https://www.nrk.no/sapmi/han-har-gitt-navn-til-kulturfestival-i-sapmi-1.13023428>.

Olsen, K. (2010). *Identities, Ethnicities and Borderzones. Examples from Finnmark, Northern Norway*. Stamsund: Orkana forlag.

Pedersen, H. C. (2011). *Sport, Ethno-Politics and Sami Identity in Northern Norway. The Organizing of the Sami Sports Movement*. Scandinavian Sport Studies Forum, Vol 2, 2011 (s. 45–73).

Pedersen, H. C. (2013). *Idrettsliv i etniske grenseområder. Modernisering, identitet og idrett i Finnmark, 1908–2010*. Doktoravhandling, Tromsø: Universitetet i Tromsø.

Pedersen, P., og Viken, A. (2009). The coastal reinvention of Saminess. I T. Nyseth og A. Viken (red.), *Place reinvention. Northern perspectives* (s. 183–202). London: Ashgate.

Phipps, P., og Slater, L. (red.) (2010). *Indigenous Cultural Festivals: Evaluating Impact on Community Health and Wellbeing*. Globalism Research Centre, RMIT University, Melbourne: Australia.

Påskefestivalen i Karasjok (2016). Hentet 1. september 2016 fra <http://www.festivalerkarasjok.no/index.php/om-festivaler-karasjok/historie>.

Påskefestivalen i Kautokeino (2016). Hentet 17. august 2016 fra http://www.samieasterfestival.com/no_program.php.

aasten Rasteh / Sørsamisk kulturfestival (2016). Hentet 16. september 2016 fra <http://raastenrastah.no/spennende-seminarprogram-pa-raasten-rastah/>.

egjeringen (2001). Hentet 1. november 2016 fra https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2001-34/id379485/sec5?q=verdde#match_0.

Riddu (2016). Hentet 20. juni 2016 fra <http://www.riddu.no/en/about-riddu-riddu-festivala/history-riddu-riddu>.

Sámediggi/Sametinget (2016). Sametingets budsjett 2016, vedtatt 3. desember 2015, Sak 49/15.

Sámediggi/Sametinget (2016). Hentet 20. august 2016 fra <http://sametinget.no/>.

Sáminuorra (2016). Hentet 15. august 2016 fra <http://www.saminuorra.org/>.

Samisk uke (2016) – Midnight Sun Marathon. Hentet 3. september 2016 fra <http://www.msm.no/index.php?id=543463>.

Skogvang, B. O. (2013). Identitet og fellesskap gjennom bevegelsesaktivitet for barn på Riddu Ridđu. I A. Tjora (red.), *Festival! Mellom rølp, kultur og næring* s. 129–153. Oslo: Cappelen Damm Akademisk forlag.

Skogvang, B. O. (2015). Friluftsliv på Riddu Ridđu festivalen – samisk, norsk og internasjonalt uteliv. I *Rapport fra konferansen «Forskning i friluft 2015»* (s. 175–181). Utvidet artikkel bygget på foredrag på «Forskning i friluft 2015», <http://www.norskfriluftsliv.no/forskning>

Skogvang, B. O. (2016). Indigenous and Sami Nature life – Outdoor activities across the globe? Foredrag på ISSA World Congress, Budapest, Ungarn, 8.–12. juni 2016.

Tjora, A. (red.) (2013). *Festival! Mellom rølp, kultur og næring*, Oslo: Cappelen Damm Akademisk forlag.

Verdde (2016). Hentet 31. oktober 2016 fra <https://www.facebook.com/Verddeturneringen>.

Viken, A. (2011). Reinvention of ethnic identity – A local festival as a national institution on a global scene. I A. Grenier, og D. Müller (red.), *Polar tourism. A tool for regional development* (s. 179–206). Québec: Presses de l'Université du Québec.

Viken, A. (2013). Festivalkraft i etnisk spenningsfelt. I Tjora, A. (red.), *Festival! Mellom rølp, kultur og næring* (s. 109–129). Oslo: Cappelen Damm Akademisk forlag.